

G. Počátky moderního světa

1. Periodizace novějších dějin

Na cestě světovými dějinami máme před sebou již jen o málo víc než poslední dvě staletí – dobu, jejíž pramenní svědkové jsou všude kolem nás a kterou spoluutváříme i my sami. Je to ovšem také doba s **dosud neustáleným časovým rozčleněním – periodizací**. Abychom si usnadnili situaci, představíme si a případně též využijeme některé aktuální trendy v tomto směru.

Jestliže vyjdeme ze skutečnosti, že každé století v novějších dějinách je svébytnou epochou s konkrétní, nezaměnitelnou kulturně-historickou náplní (prostě s vlastní vůní a barvou), ale že hranice mezi těmito epochami se zpravidla přesně nekryjí s příslušnými kulatými letopočty, pak tu máme „**dlouhé**“ **19. století** a „**krátké**“ **20. století**; autorem těchto pojmů je britský historik Eric Hobsbawm (1917 – 2012).

Takto pojaté **19. století** trvalo **od r. 1789 do r. 1914** a bylo naplněno **osvícenským dědictvím** v politice, **industrializací** (zprůmyslněním) západní společnosti, **revolucemi** proti feudalismu a absolutismu a jejich pozůstatkům, **demokratizací**, vytvářením **občanské společnosti**, **odklonem od tradičního náboženského života**, hromadným šířením **vědy a vzdělání**, rozvojem **národních států** a vrcholem **kolonialismu**.

Krátké 20. století zahrnuje léta **1914 – 1991** a bylo naplněno konfliktem mezi zastupitelskou demokracií a totalitarismem jako moderní formou ryze nedemokratické vlády (v militaristické, fašistické či komunistické podobě), přičemž tu jako výrazné dílčí úseky vidíme První světovou válku 1914 – 1918, poválečný rozvoj ve 20. letech, Velkou krizi ve 30. letech, Druhou světovou válku 1939 – 1945 a Studenou válku 1945/1947 – 1989/1991.

Nyní se nacházíme v 1. polovině 21. století, které je spojováno v ekonomické rovině s pojmem **globalizace** a v rovině kulturní, politické a sociologické s pojmy *postmoderní*, *postdemokratická* či *postfaktická společnost*. Celá epocha od r. 1789 až dodnes bývá často označována jako **moderní doba**, o čemž od r. 1914 se někdy hovoří jako o **nejnovějších dějinách** a pro vývoj od r. 1945 až dodnes se občas používá výraz **současné dějiny**. Poslední dva termíny se nejeví jako šťastné (co přijde pak?); připomeňme tedy, že se nabízí uplatnit vhodně utvořený pojem **světověk**, jehož autorem je český filozof Radim Palouš (1924 – 2015). Celou situaci ukazuje časová přímka:

Různé způsoby periodizace novějších dějin:				
	1789	1914	1945	1991
Raný novověk (od 1492)	Moderní dějiny			
	konec novověku			
	Nejnovější dějiny (Světověk?)			
	Současné dějiny			
	Dlouhé 19. století		Krátké 20. století	
Pozn.: Alternativně lze mezník 1789 nahradit rokem 1776 - Americkou revolucí.				

2. (První) průmyslová revoluce

a) Co to je průmysl

Na počátku **dlouhého 19. století** začíná další významný technologický převrat v dějinách – **průmyslová revoluce**.

Průmysl je hospodářské odvětví založené na **strojové velkovýrobě**. Hromadná průmyslová produkce ovšem vyžaduje **hromadný odbyt zboží** a **masovou spotřebu**. Průmyslové **podniky** (továrny, doly, ale i dopravní infrastruktura: železnice, silnice apod.) pronikavě proměňují **krajinu**: ustupuje volná příroda, mění se struktura osídlení. Průmysl svými nároky na **pracovní síly** výrazně zasahuje do života lidí: velká část obyvatelstva je natrvalo připoutána k námezdní práci. Obecně tedy můžeme říci, že průmyslová revoluce přináší **prudké a hluboké změny v celé společnosti**.

